

Het Obama-effect is weg

Wat vormt het grootste probleem voor de Democraten bij de Congresverkiezingen van 2 november? Het is een vraag die Obama ongetwijfeld bezighoudt. Voor het antwoord moeten we naar drie groepen kijken. Ten eerste zijn er de Democratische kiezers van 2008. Zullen ze komen opdagen? Ten tweede de onafhankelijke kiezers. Zullen ze voor de Democraten stemmen? Ten slotte zijn er de Republikeinse kiezers. Zullen ze naar de stembus worden gelokt door de Tea Party?

Bart Kerremans

Professor internationale relaties en Amerikaanse politiek aan de KU Leuven

Democraten

Wat de Democratische kiezers betreft, speelt een klassiek nadeel voor Obama. De opkomst bij Congresverkiezingen halverwege een presidentiële ambtstermijn is altijd ruim een derde lager dan in jaren waarin presidentsverkiezingen plaatsvinden. Bij kiezers die voor het eerst gestemd hebben in zo'n presidentieel verkiezingsjaar is de terugval nog groter: bijna 60 procent. Dat is bijna altijd in het nadeel van de partij van de president. Dit jaar zullen Democraten niet aan die logica ontsnappen. De terugval kan zelfs nog groter zijn omdat de opkomst in 2008 vooral hoog lag bij een groep die doorgaans moeilijk gaat stemmen: de jongste kiezers. En die stemden massaal voor Obama.

Nu is apathie schering en inslag, zo geven peilingen aan, en het is duidelijk dat het in de eerste plaats de Democraten zullen zijn die daarvoor het gelag zullen betalen. De verwachtingen ten aanzien van Obama en zijn partijgenoten waren gewoon te hoog in 2008 en daarmee ook de teleurstelling vandaag. Maar het gaat niet alleen om de jongste kiezers. Peilingen geven aan dat precies dat deel van de oudere kiezers dat meer sympathie voor de Democraten heeft dan voor de Republikeinen, niet zou gaan stemmen op 2 november. Na twee jaar met een Democratische president en een Democratische meerderheid in het Congres is hun teleurstelling over het uitblijven van economisch herstel te groot.

onafhankelijke kiezers

Wat de onafhankelijke kiezers betreft, liggen de kansen voor de Democraten ook al niet goed. Een recente opiniepeiling van The Washington Post/Kaiser bevestigt dit (en daarmee ook een trend van de laatste maanden). Ruim 57 procent van deze kiezers geeft aan dat de federale regering niet de juiste prioriteiten heeft en ruim 53 procent geeft aan dat het regeringsbeleid hun gezinnen niet echt geholpen heeft. Het is geen verrassing. In de waarderingcijfers voor Obama was het reeds meer dan een jaar zichtbaar. En dat blijft niet zonder gevolgen voor de Congresverkiezingen. In 2008 werden immers veel Democraten in het Congres verkozen doordat ze konden genieten van de grote steun voor Obama bij de onafhankelijke kiezers.

Dat is geen ongewoon fenomeen. Een belangrijk deel van de kiezers die door een populaire presidentskandidaat naar het stemhokje worden gelokt, stemt doorgaans ook voor diens partijgenoten in de Congresverkiezingen. Maar in 2008 betekende dit dat verschillende Democraten die een zetel in het Congres veroverd hadden eigenlijk verkozen waren in kiesdistricten waar Democraten doorgaans niet gemakkelijk winnen. Nu is dat een groot nadeel voor hen. Het Obama-effect is weg of werkt zelfs als een nadeel. Onafhankelijke kiezers die vorige keer voor Obama stemden zullen deze keer thuis blijven of voor een Republikein stemmen. Dat geldt zelfs ook voor een deel van de conservatieve kiezers. De paniek als gevolg van de financiële crisis had er immers voor gezorgd dat een deel van hen Obama en de Democraten het voordeel van de twijfel gaf. Dat voordeel is nu omgekeerd in een nadeel. De economische crisis is daarvan de belangrijkste oorzaak. Maar ook de opkomst van de Tea Party zit daar voor iets tussen.

Republikeinen

Het is moeilijk een greep te krijgen op het fenomeen van de Tea Party. Voor een deel gaat het om een spontane beweging die reageert tegen het groeiende overheidstekort. Voor een deel gaat het om een vehikel dat door de sponsorgelden van conservatieve donors gedragen wordt.

Het bindmiddel tussen beide wordt gevormd door een afkeer voor de groeiende rol van de Amerikaanse federale overheid in de economie, de stijgende overheidsschuld en de daarmee gepaard gaande vrees dat dit op termijn onvermijdelijk tot belastingverhogingen zal leiden. Een afkeer voor Obama speelt hier ook mee, al kan niet overtuigend worden aangetoond dat

racisme aan de basis van die afkeer zou liggen. Wel heeft de beweging een bijna uitsluitend blanke aanhang en zijn de hogere inkomensgroepen er veruit het sterkst in vertegenwoordigd.

De beweging speelt grotendeels de rol van zweepbeweging. Dat heeft enerzijds een effect op het programma van de Republikeinse partij. Deze ziet zich genoodzaakt om fiscale discipline nog meer centraal te stellen dan ze al deed. Republikeinse kandidaten worden daardoor, althans wat economie betreft, naar rechts gedreven. Daarnaast heeft de Tea Party een effect op het enthousiasme waarmee de Republikeinen naar deze verkiezingen kunnen toeleven. Ze heeft de partij die in 2008 aan de grond zat doen herleven. Bij Congresverkiezingen kan dat tellen, want het zou een gunstig effect moeten hebben op de opkomst bij kiezers die de Republikeinen goedgezind zijn. Dat is meteen ook de belangrijkste rol die de Tea Party naar 2 november toe zal spelen.

Is het nu echt een hopeloze zaak voor de Democraten aan het worden? Maken de lagere opkomst bij hun eigen aanhang, het veranderende stemgedrag bij de onafhankelijke kiezers en het Tea Party-gedreven enthousiasme bij de Republikeinen hen kansloos?

We moeten voorzichtig blijven. De peilingen van de laatste weken geven immers aan dat hoewel steeds meer Democratische zetels onzeker worden, de strijd nog niet gestreden is. Misschien is dat de strohalm waaraan Obama en de Democraten zich kunnen vastklampen.

Peilingen wijzen op wijdverspreide apathie en het zijn vooral de Democraten die daarvoor het gelag zullen betalen

© De Persgroep Publishing

